

לפי מה שבארו בגמרא טעמו של ר"ש, מדובר באומר 'הרי עלי עולה', וכיון שיכול למכרה ולהביא עוף ויוכל להיות נקבה, לכך חלה עליה קדושת הגוף, משא"כ בעולות חובה שאין יכול להביא עוף לחובתו (עפ"י תוס' ד"ה רבי שמעון; חדושי הנצי"ב).
רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אף לעולתו אין עושה תמורה. וכן אמרו בדעת רבי יהושע. הלכה כתנא קמא שאפילו מפריש נקבה לאשמו עושה תמורה, שחלה עליה קדושת הגוף (רמב"ם תמורה א, כא). וכן מבואר להלן כו סע"ב (ע"ש ברש"י ור"ג בל"א), שסתם משנה דלא כר"ש. וע' בלשון רבנו גרשום להלן כו. ד"ה קדושה ואינה קריבה: 'משום דזכר הוא דחוי לעולה לקדושת הגוף' – נראה שנקט זאת אליבא דרבי שמעון.

לג. מה דינה של תמורת אשם וולדה וולד ולדה? ומה דינו של אשם שנתכפרו בעליו באחר?

תמורת אשם וולדה וולד ולדה עד סוף העולם – ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה ('עולת קיץ המזבח'). רבי אליעזר אומר: ימותו. רבי אלעזר (י"ג: רבי יהושע) אומר: יביא בדמיה עולות, שלדעתו מותר האשם לעולת יחיד הולכת, הלכך סומך עליה ומביא נסכים משלו, כשאר קרבן יחיד. ואם היה כהן – עבודתה ועורה שלו [ואילו לדברי חכמים עבודתה ועורה לאנשי משמר, ואין סומך עליה, ונסכיה משל ציבור].

וכן הדין באשם שמתו בעליו או שנתכפרו באחר.

והסיק רבא בשם רבה בר אבוח: מחלוקת קודם כפרה [ואעפ"י שלא הביא אשמו – אין התמורה קריבה לאשם, שאין אדם מתכפר בדבר עבירה], אבל לאחר שנתכפר באחר – הולד עצמו יקרב עולה. ולפי לשון אחרת (מובא בשיטמ"ק ור"ג) יביא בדמיו עולה אבל הוא עצמו לא יקרב [ורק קודם כפרה אמר רבי אליעזר ימות, גזרה שאם אמרת ירעה שמא יקריבו לאשם, אבל לאחר כפרה אין לחוש שיקריבוהו לאשם. עפ"י רש"י].

א. ברבנו גרשום משמע שהדברים מתיחסים כלפי מחלוקת חכמים ורבי אלעזר, האם ירעה ויפלו דמיו לנדבת ציבור או לעולת יחיד, והכל מודים לאחר כפרה שהולד עצמו יקרב עולה. ויתכן לפירוש זה שלר' אליעזר דינו במיתה בכל אופן. וכן יש ללמוד לפי מה שפרש"י בכמה מקומות שטעמו של ר' אליעזר משום שמקיש אשם לחטאת, הלכך אף לאחר כפרה ימות.

ב. יש לחקור לרבי אליעזר באשם תלוי שמתו בעליו, האם דינו במיתה כשאר אשמות או שמא כיון שאשם זה בא בנדבה לשיטתו (בכריתות כה). יהא קרב עולה (מקדש דוד יט, יא).

ג. לדברי רב חסדא (יה: דלא כרבא), לדעת רבי אלעזר עצמו יקרב הולד עולה, כשם שבולד נקבה שהפריש לעולה אמר ר"א קרב עולה.

ד. להלכה פסק הרמב"ם (תמורה ג, א) כחכמים שתמורת האשם תרעה עד שתסתאב ויפלו דמיה לנדבה. וכן לענין ולד התמורה וולד ולדה פסק (ד, ד) ירעו ויפלו דמיהם לנדבת ציבור. ודוקא כשנולד קודם שנתכפר באשם, אבל נולד לאחר כפרה – הולד עצמו יקרב עולה (כרבה בר אבוח, ופירש שהקובע הוא לידת הולד, ודלא כפרש"י. וע' שפ"א). והראב"ד חלק ופסק ירעו ויביאו בדמיהם עולה [כדין המפריש נקבה לעולה שולדה ירעה, וכלשון אחרונה המובאת בפירוש ר"ג].

דף כא

לד. א. מה דינם של תמורת הבכור והמעשר וולדם?

ב. המטיל מום בבהמות קדשים שאינם נקרבים על המזבח, האם חייב משום מטיל מום בקדשים?

- ג. מה בין בכור ומעשר לכל הקדשים?
 ד. האם בכור ומעשר באים מחוצה לארץ?
 ה. מה למדים מהקש בכור ומעשר שני?
- א. תמורת הבכור והמעשר, ולדם וולד ולדם עד סוף העולם – הרי אלו בכבור ומעשר ויאכלו במומם לבעלים, אבל לא קרבים על המזבח (לא תפדה קדש הם – הם קרבים ולא תמורתם. לעיל ה; אם שור אם שה לה הוא – הוא קרב ולא תמורתו. ע' זבחים פא. וע' באורך בחדושי הגר"ר בנגיס ח"ב נד).
- א. תמורת הבכור אין לה פדיון. אינה נשקלת בליטרא כדרך שעושים הקצבים בבשר חולין, ואינה נאכלת לנידות לבית שמאי, כבכור (עפ"י זבחים עה), ונאכלת תוך שנתה (כן משמע בירושלמי ריש ר"ה. וכ"כ בספר מקדש דוד יד, ה).
- לדברי הרמב"ם (תמורה ג, ב) תמורת הבכור לכהן. ולדעת התוס' (זבחים עה: ד"ה בכור) נאכלת לבעלים.
- ב. יש מי שכתב שהמוכר תמורת מעשר לוקה כמוכר מעשר עצמו (משנה למלך תמורה ג, ב עפ"י זבחים ט. ואולם יש מפרשים הגמ' שם באופן אחר. ע' שיטמ"ק ר"ש ועולת שלמה שם).
- ב. אביי פשט ספק בני מערבא, שקדשים שמיעטתם תורה מלהיקרב, כגון קרא לתשיעי 'עשירי', וכן תמורת בכור ומעשר – אין חייבים עליהם משום הטלת מום.
- א. נראה מדברי התוס' (בבכורות לג: ד"ה בע"מ) שהמטיל מום בבכור שנולד בעל מום פטור לדברי הכל, כמו בתמורת בכור ומעשר שלא היה ראוי מעולם להקרבה (עפ"י חזו"א בכורות כד, א. וכ"מ ברבנו גרשום שם).
- ב. מובא בשם הגר"ח (בחדושים שעל הש"ס סי' שנד) שהמטיל מום בנקבה שהפריש לעולה או לאשם, אינו בכלל ספק הגמרא, כי רק אלו שנתמעטו בעצם מהקרבה אין בהם איסור הטלת מום, ולא באלו שפסולים להיקרב משום פסול כלשהו (ובחזו"א בכורות כד, א-ב נראה לכאורה שנקט שגם דבר שנפסל מצד אחר בכלל הספק).
- ג. יש מי שכתב שהמטיל מום בתמורת אשם, אעפ"י שאינה קרבה אלא רועה – חייב, כיון שאם ניתק לעולה כשר (חדושי הנצי"ב).
- ד. יש מצדדים בדעת הרמב"ם שהספק בגמרא לא נפשט, הלכך אסור להטיל מום מדאוריתא אבל אין לוקים (ע' אחיעזר ח"ב לג, ב מו, ג).
- הטלת מום בבעל מום – ע' במנחות נו. הטלת מום בקדשים בזמן הזה – ע' בע"ז יג.
- ג. כל הקדשים שנפסלו נמכרים באטליז ונשחטים באיטליז ונשקלים בליטרא – כיון שהנאתם להקדש והרי כשנעשים באופן זה נפדים מההקדש במחיר גבוה יותר, חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתם לבעלים הלכך משום הנאתם אין לזולל בהקדש. (ע"ע זבחים עה).
- כל הקדשים יש להם ולתמורתיהם פדיון (כשנפל בהם מום), חוץ מן הבכור והמעשר (לא תפדה; לא יגאל).
- כל הקדשים באים מחוצה לארץ, חוץ מן הבכור והמעשר (שאינם באים עכ"פ לכתחילה כדלהלן), לפי שיש להם פרנסה ממקומם, שכשיפול בהם מום יהיו נאכלים לבעלים ואין צריכים לפדותם ולהביא דמיהם למקדש (רבי שמעון).
- חילוקים נוספים: בכור ומעשר אין בהם הרצאה וכפרה לבעלים כבשאר קרבנות (ע' זבחים יא: כט:). יש אומרים שלכך קרבים אפילו בעליהם רשעים, ואין שייך בזה ענין 'זבח רשעים תועבה' (עפ"י ראב"ד עכו"ם ד, ג – מובא בכסף משנה שם; אבני נזר).

בכור ומעשר חלה עליהם קדושה אפילו קדם מומם ופטורים מן המתנות ועושים תמורה וכד', שלא כשאר הקדשים (עפ"י משנה חולין קל. בכורות יד.).

ד. הבאת בכור ומעשר מחו"ל – פירש רב חסדא שמחלוקת תנאים בדבר; לדברי רבי ישמעאל, וכך דעת סתם מתניתין, אין באים לכתחילה (דרשו מרק קדשיך. תוס' עפ"י הספרי), אבל אם באו תמימים – יקרבו. ולדברי רבי עקיבא אף בדיעבד אין מקבלים אותם להקרבה, שהוקשו בכור ומעשר בהמה (ע' בכורות נג) למעשר דגן. וכן אמרו על בן אנטיגנוס שהעלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו. וכן דעת המשנה בחלה (ד).

הרמב"ם (בכורות א,ה) פסק בבכור כרבי עקיבא. ומשמע מדבריו [כפי שגרסו ופרשו הראשונים] שבכור שנוול בחו"ל לא נתקדש מדאורייתא כלל (ע' בספר החינוך יח שצג; רשב"א ב"ק יב: דרכי משה יו"ד שיג). ואילו הראב"ד השיגו, וכן האריך הרמב"ן להוכיח שמתקדש מדין תורה אלא שנתמעט מהקרבה. וכן דעת הרשב"א (ח"א שלא תכוז) הר"ן (בתשובה ז) הרא"ש ועוד. וכ"פ בשלחן ערוך [וכתב בב"י ובכס"מ שגם דעת הרמב"ם כן היא, וגירסה מוטעית היא ברמב"ם. וע' בחדושי הגר"ח הלוי מעשר שני יד,א].

ולענין מעשר בהמה כתב הרמב"ם (בכורות ו,א) שנוהג בחו"ל. יש שפרשו אפילו להיקרב ודלא כרבי עקיבא (עפ"י לח"מ בכורות א,ה; תו"ט רפ"ט דבכורות; מנ"ח תנג. וע' חו"א בכורות כו,ב). ואולם הסמ"ג (עשה ריב) פסק כרבי עקיבא (וע"ע יד דוד ולקוטי הלכות בכורות נג; חו"א כו,ב; מנ"ח רפז, יח).

ה. ואכלת לפני ה'... מעשר דגןך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך –

רבי ישמעאל אומר: הקיש מעשר לבכור, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר כן. רבי עקיבא אומר: ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור.

בן עזאי אומר: מה בכור אינו נאכל אלא לפני מן החומה אף מעשר כן [ולא בכל הרואה כבשילה].

אחרים אומרים: מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור שעברה שנתו.

כל התנאים מודים זה לזה לדינא, מלבד רבי ישמעאל ורבי עקיבא שחולקים בדין בכור שבא מחו"ל (עפ"י לקוטי הלכות).

דין בכור מעשר וביכורים ושאר קרבנות שלא בפני הבית – נתבאר במכות יט ובזבחים ס.

פרק רביעי; דפים כא – כב

לה. מה דינן של החטאות דלהלן?

א. ולד חטאת ותמורת חטאת.

ב. חטאת שעברה שנתה.

ג. חטאת הדחוייה מהקרבה.

ד. חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות ואבדה אחת מהן.